

8724

Dialekt- och folkminnesarkivet

Uppsala

ESTLAND

Nuckö (Klottorp)

Isberg, Fridolf, 1935

Svar på ULMA:s frågelista M 82 Matordning och
bordsseder

47 bl.4:o

2 " " teckn.

Exc.17/3 1937 = 101 ord av Fr.Isberg

Sak.reg. 14/10 1946

Innehålls förteckning.	
För ord	2.
I. Matordning	4
II. Bordsseder	32.
Innehålls förteckning	50.

Förord.

Materialet till denna samling har jag insamlat i Klottarpsby, Nuckösocken, Estland under tiden 20 juni 1935 - 29 juli 1935.

Vid uppställningen av de beskrivna seder och bruk har jag följt Landsmålsarkivets frågelista M. 82. Övriga frågor besvarats i den ordningsföljd, som de äro upptagna i frågelistan.

Till sagemän har jag använt sådana personer, som hela sitt liv varit bosatta i Klottarp.

Mina riktigaste sagemän äro:

Karl Grönberg 65 år, Anders Kerros 70 år

ULMA 8724. Fr. Isberg. 1935
ESTL. NUCKO
Frågl. M 82

Maria Isberg 53 år, Hans Engman 60 år
 Lena Grönberg 76 år, m. fl. Utom
 dessa personer har jag även utfrågat
 flera andra, för att få så säkra
 uppgifter som möjligt.

Alla uttryck och benämningar har
 jag skrivit på Nuckömsal med lous-
 måls beteckning med åtföljande över-
 sättning och förklaring på rikssvenska.

Klottsarp 20 juli 1935

Fridolf Isberg

ULMA 8724. Fr. Isberg. 1935

ESTL. NUCKÖ

Fgl. M 82

I. Matordning.

1. Beteckningar för måltid.

2 a m_or (matmål).

2 a (äta)

Med ordet mål (m_or) menar man även den tid, som är emellan två måltider t. ex. tiden mellan frukost och middag kallas för ett m_or eller middagsmålet m_or 2.

2. Beteckning för olika måltider, vilka avse måltidens kvalitet eller kvantitet.

u s a l d m_or (enkelt mål)

g u t m_or (gott mål)

h ä l g m_or (helg mål), gott mål.

f o t t m a n s m_or (fattigmans mål)

r i k m a n s m_or (rikmans mål)

vargmör (vargmål), Betecknar
 att man ätit mycket.

duftztmör (duktigt mål)

3. Beteckning för tid för mål tid.

ztatzt (ät tid)

ztadags (ätidags)

morsv@dftzt (morgonvards tid)

~~mids~~ mzdastzt (middags ättid)

morsv@dftztzt (morgonvards ättid)

ku_zlsztzt (kvälls-ättid)

4. Beteckning för tid mellan två mål.

melamör (mellan mål)

morsv@dftsmör (tiden från kl 8-5
 på morgon till frukosten, kl 8-9 tiden

mzdasmör (middagsmål)

från kl 10-14.

aftasmör (aftonmål)

från middagen kl 2. till kvällen.

5. Beteckning för litet mellan mål.

grunt (gruta)

äta gruntvod. (äta gout.vard)

Under höbärings tiden på sommaren brukar man tidigt på morgonen

äta en smörgös innan man går

på arbete. Detta kallas ää äta

gruntvod. också säger man

ää man gruntar sig.

smoka lätä (smaka litet).

tova lätä mälämäl (taga lite mellan mål).

gruntse lätä (gruta sig lite).

snappa otäse lätä (snappa åt sig lite) Detta uttryck användes ofta i mera skojigt ~~och~~ bemärkelser.

kast ätäse lätä (kasta i sig lite.)

hapa ätäse lätä (hapa i sig lite.)

tova en beta (tagg en bit)
 klät otse lät (slita åt sig litet)
 stäl stejf huggay. (stiela största
 huggern).

6.

Enligt sagesmännen lär det i regel
 alltid varit regelbundna måltider
 i Klottorp. Det var endel endel
 myskit fattigt folk, som bara
 lär ha ätit, när de fäo. Oftast
 då sådana som tiggde. Likaledes
 hos endel ytterstst fattiga, gamla
 arbetare vid de stora godsen,

7.

Så långt mina sagesmän minnos
 tillbaka i tiden har man alltid
 ätit tre mål om dagen.

Under vinter tiden åt man kl. 7-8 tiden

frukort, om man inte skulle till
godsset på arbeta eller ut på resa,
då åt man tidigare.

Märkas här, att man under vinters
tiden kallade frukortmålet för
morseta och under sommaren
för morsvåg. Denna benämning
började man använda på korten
i september, då man inte mera
arbetade tre mål om dagen.

Kl. 12 åt man middag och på
kvällen åt man kvällsvard

kl 6-7 tiden. Denna tid kunde
välja lite beroende på huru
alla personer i gården räknade
vara hemma, ty man ville helst
ha alla personer hemma vid
mål tiden, var någon ute väntade man

tills man kom hem, om hon inte blev allt för sent ut.

Under sommaren och den bröda arbetstiden åt man först på morgonen kl 4-5 tiden en smörgås, gr^un^tv^ad, kl 8-9 tiden frukost (m^or^es^va^d), kl. 1-2 tiden middag (m^ed^ar) och kl 8-9 tiden kvällsvard kl 7-8 (d^er) gr^un^tv^ad. bestod av en liten smörgås och om man hade myskat mjölk på gården, kunde det vara, att man fick en kopp mjölk och så till.

Till frukost brukade man ha uppvärmd välling på de morgnarna, då man kvällen förut haft välling till kvällsvard.

ULMA 8724. Fr. Isberg. 1935
ESTL. NUCKO
Frgl. M 82

På de morgnar, då man kvällen
föret haft grät, brukade man
ha varm mjölk eller väll.

Annars hade man inte någon
beständ mat rätt, utom ~~man~~ ^{man} öl
vad som för tillfället var till-
gäng på.

Till middagen brukade man i
regel ha kokt potatis och som efter-
rätt surmjölk och fröd. Under
vintern hade man då och då
rågmjöl's grät, ifall man hade
mjölk på gården.

På kvällen hade man antingen
soppa eller grät, på fredags och
måndagskvällarna hade man
bakkat potatis eller mjölk lake.

8.

11

Som jag redan i punkt 7 påpekat, förändrades måltiderna inte mycket under året.

Inkorten brukade man äta en timme senare än den i punkt 7 angivna tiden, då man var ute och slog gräs. Detta dör för, att det var bättre att slå gräs med lisen medan det var svalt och daggen låg på. Detta gäller endast för mycket heta dagar.

Under ovannämnda förhållanden åt man över middagen lite tidigare, kl 1 tiden, för att vännens skull. Då man räfsade hä åt man äta middag kl 3 tiden, för att man skulle hinna räfsa mera

ULMA 8724. Fr. Isberg. 1935
ESTL. NUCKO
Frgl. M 82

Ängs vis upps till tarkning medou
solen stod högt och man själv
ät.

Under måhärnings arbetet brukade
man även någon gång äta ett
litet mellon mål kl. 6-7 tiden
på kvällen. Oftast för än man
härjode lägga det kopsäfsade
mät in i leden.

9. Beteckning för kort håll matordning

- ☛ 2ta st @ L (Kort håll, ätställe)
- hotisdas 2ta (vardags mat)
- Sondas fed a (söndags föda)
- halgfed a (helgföda)

Om söndagarna bör man alltid
ha fått lite bättre mat än
på vardagarna, vilket framgår av
nedan uppstrecknade mat ordning för alla veckodagar

ULMA 8724. Fr. Isberg. 1935
ESTL. NUCKO
Frgl. M 82

Matordning för en vecka från slutet
av 1800-talet.

13.

Söndag

Frukost: väll (vassel) smör och
nybakat rågbröd.

Middag: Kokta oskalade potatisar
sås, ~~och~~ surbröd och surmjölk
Hadde man inte fett sås, åt
man även rå eller på ~~stekt~~
glöd stekt saltströmming.

Sällan lär man ha haft
plättar till söndagsmiddagen.

Kvällsvard: Välling. ~~Korv~~ Under
vintern och sen hösten
nörten alltid surkålsvälling
På sommaren potatisvälling
med kål i eller i bukt på
kål citron, även ärt- eller bönvälling.

Måndag.

Frukost: Uppvärmad välling (varmdan
vallyg) surbröd och surdricka.

Middag: Skokokt oskalad potatis
sas av mjölk salt och lite
grödde, surbröd, fisk, van-
ligen salt stömming och skokt
~~och~~ samt sur mjölk eller i
brist på sådant surdricka.

Kvällvard: Till kvällen kunde
man ha antingen rögmjölks
gröt ~~ett~~ om det fanns mjölk
på gården, eller hade man
kalla, kakta, oskalade potatisar
kvar från middagen kokade
man maloka (mjölkloke)
och åt den, bröd och
surdricka.

Tisdag.

Frukost: Kokt, mel, askalad potatis.

sås och bröd samt surmjölk,
i bröd på mjölk, sur dricka.

Middag: Kokt potatis sås och bröd
med mjölk,

Kvällsvard: Välling. Vanligen potatis
välling (tofo/vd (yg)).

Med kött i eller utan.

Tregel brukade man på
tisdagskvällen kaka s. k

mörk vd (yg (mjölkvälling))

Slade man karngryn,

brukade man övern kaka

grynvälling. Då man åt

välling kokt med mjölk, det

man först alltid salt-
strömming.

Onsdag.

Frukost: Upp värmd välling,
bröd, fisk och smör, om man
hade rådant ~~o~~

Middag: Kakor oskald potatis,
ris, bröd, fisk, vanligen
salt, rå strömming och sur
mjölk.

Kvällsvard: Grät, Under äldre
tid alltid potatis grät
eller råg mjöls grät,
Nå man mera allmänt
bröjde på grynn, Korn-
gryns grät, Mjolk, sur-
bröd och smör i gräten.

Torsdag:

Frukost: Uppvärmad mjölk eller
väll, äts tillsammans
med den gröt, som blivit
över på Onsdags kvällen
smör och bröd.

Middag: Kokt potatis, sås, bröd
och sur mjölk, eller om
mjölken inte hunnit
surna söt mjölk.

Kvällsvard: Välling. Under vintern
alltid surkålsvälling, under
sommaren vanligen välling
kokt med mjölk och potatis
eller gryn eller ärtor, om man
hote röderna. Bröd, smör
och fisk.

Fredag:

Frukost: Uppvärmad välling, bröd
smör, fisk.

Middag: Kokt potatis, säs av mjölk
grädde och salt samt lite
smör. Bröd och sur-
mjölk.

Kvällvard: Mjällake (maloka)
kall potatis, bröd och mjölk
eller rågmjölksgröt.

Lördag:

Frukost: nygskaka (ungskaka)

Det var vanligt, att man bakade
bröd under äldre tid på lör-
dagsmorgon. Och då bakade
man alltid en kaka från
på nygsluckan, medan nygen
brann. Dessa kaka kallas för
nygskaka. Ovan på denna
buktade man även lägga några
stämningar, som fingo steka
där. Dessa kallas för nygskaka-
fisk.

Dessa kaka ät man sedan
med dessa fiskar och lite
smör samt surmjölk eller
kärnmjolk. Ungskakaten
och på den stekt fisk samt surmjölk

ULMA 8724. Fr. Isberg. 1935
ESTL. NUCKO
Frgl. M 82

ansågs som en löcher mial tid
av vissa personer.

Middag: I regel brukade man koka
potatis, men ofta hände det
att man bara åt nybakat
surt rågbröd och smör och mjölk.
Man brukade även lägga varmt
surt bröd i sur dricka, som
utspäts med vatten och låta
det stå en stund, varpå brödet
äts med sked.

Kvällvard: Korngryns gröt, med
surrmjölk och smör samt
lite bröd till. I brist på
korngryn brukade man
öven använda fin riktad korn-
mjöl till gröt. Den, som hade
potatis gröt till lördagskvällen ansågs för utfattig

ULMA 8724. Fr. Isberg. 1935
ESTL. NUCKO
Fagl. M 82

10 - sovel. Till denna friga ~~liten~~
 kunde sages mönan g' lömna
 några uppgifter.

11.

Om man åt en kort stund frie
 måltiden brukade man säga, att
 man darva zta bof till målti-
 den.

zta te gol25 (äta färdigt)

Med detta uttryck vil man säga,
 att man äter färdigt till from-
 tiden, så att man tex under den
 följande dagen skall behöva äta
 mindre. Oftast oövänt uttryck
 då någon skall ut på resa. Men
 då pojkarne under äldre tid skulle
 ut i militären till Ryssland, brukade
 man säga att de skulle zta te gol25

innan de fero, eller så de
skulle stå upp se (äta upp sig)
från avresan, så så de bättre
skulle arka.

12. Matsäck. detta uttryck är ej
känd i Klattarp. Matsäcken heter
här ståpussa.

Senna fick ofta namn efter det
arbete, som man utförde, då
man var så långt från hemmet,
att man behövde matsäck
med sig. Ex.

Arbetspussa (arbetspåse).

Vanligen om den matpåse, som
man hade på sig, då man var
i godret på arbetet.

Skoppussa (skoppåse).

Den matpåse, som man hade med sig,

dä man är ute och härgar hö eller
luggar ved.

dagsrapsa (dagsmatpöse)

Matpöse i vilken man hade så mycket
mat att man kunde leva en hel dag
där-av.

vekospsa (vekopöse).

Detta uttryck användes om söder
matpöse, som man skall leva en
hel vecka på under höbärningstiden.

Folk levde under äldre tid på mat-
pöse, under höbärnings tiden många dagar i sträck

Voro ängsmorkerna långt från hemmet
kunde det hända, att man var
borta en hel vecka, utan att
man kom hem. Vanligen var det
dort, att man åt två mål i skogen
och ett kvallsvården hemma.

Utom nötbärgnings tiden levde man
övern på matsöck, när man var
ute på resor och bägg ved i skogen.
Så man gick väl ned kreaturen
brukade man övern ha mat
med sig till middags målet.

13. Beteckning för mat templing öf
ha till matsöck.

Allmänna benämningar:

pms a feda (pås föda)

pms a eta (pås mat)

pms a kram (pås kram)

Den mat, som ^{man} under äldre tid
hade med sig i matsöcken, bestod
vanligen av surt rågbröd, fisk,
smör och sur mjölk, och mera
sällan hade man potatis med
sig.

Matröckan utgöres av en gröst
(staðmusa), i vilken brödet,
fisker och smörasker voro och
en stor kagge (tarna), i vilken
mjölken förvarades.

Päsen var av vitt linne tyg och
husmodern mötte se till att
den alltid var vit och ren, annars
blev hon utskattad av de öfriga
husmödrarna i byn.

Kaggen för en person rymde
vouligne omkring ett stopp (1.25 l.)
och var förfärdigad av enträ
eller brakved.

Så en familj på 4 personer
skulle ut på stället ängen och
äta två mål dör, bestod matrö-
cken av följande saker:

En brödklumpa på 3 kg., en fisk-
ask (fisk-karp), som innehåll
c:a en skålpund matströmming,
en smörask (smörkarp)
rymnande 0,5 skålpund smör.

En liten påse ~~potato~~ kall, kokt
potatis, och varje person hade
en kagge med mjölk med sig.

En stor kagge, som rynde c:a
4-5 stop, var fylld med sur-
dricka, Men den drack hela
familjen.

Då man på hösten högg ved
i skogen bestod matsöiken
aftast av råa potatisar, fisk och
sur dricka. Senut ytterst lite
smör. Potatisen stektes då i
glöd och ät^o med fisken, som stekt på samma sätt.

Meru sällan för det ha hänt, att man hade uppvärmd soffa med sig i något kärl, då man var ute på slätter ^v ängen.

14. Benämning för matsäck, drickage.

2ta pusa (mät-påse)

bräspusa (bröd-påse)

fēda pusa (föda-påse)

ra₂s pusa (resa-påse)

skō pusa (skogspåse)

tafol pusa (potatis-påse), då den innehöll potatis.

2ta kra₂ms pusa (matkramp-påse)

Ovan stående benämningar äro alla i grund form singularis. Uttrycket respåse användes om matviken då man var ut på resa, annars användes dessa benämningar hur var och en inföll att säga.

Benämning^{er} k^ärl i vilka vitska,
s^ä som mjölk och dricka f^{ör}verodes.

m^örkt^zn^ap (mjölk kagge)
m^örkt^la^kor (mjölk läk^or). Detta
uttryck kommer troligen från
estniskan, enär kaggen heter
läk^or på detta språk.

dr^ocks^tzⁿa^p (dricks kagge)
dr^ocks^la^kor (dricks läk^or)
dr^ocks^bomb (dricks bomb) om
mycket stor kagge.
dr^ocks^tz^ug^ost (dricks k^ärl)

Detta uttryck är mera allmänt,
Används öfver om andra k^ärl än
kaggen, som f^{ör}veras dricka i.
Man har på senaste tiden börjat
lämna kaggen och använda i
stället blank^ok^ärl.

ULMA 8724. Fr. Isberg. 1935
ESTL. NUCKO
Frgl. M 82

15. Beteckning för helt liten maträtt.
 bräsbeta (bröd bit)
 en bräsbeta e taska (en bröd
 bit i fikan)
 a2t par smerobres-skzvar.
 (en par smör och bröd skiver)

16.

Under äldre tid hade man mycket
 ont om smör, och då hände det
 icke så sällan att små barn
 fingo en liten bröd bit ^{med smör på} från
 mors hand, om de varit snälla.
 bona fegga smerobre.
 (barnen fingo smör och bröd)
 Man brukade även säga att barnen
 fingo mellan mål (bona fegga
 m2lamop)

17.

Beteckning för särskild god matbit, hemförd av den, som varit på resa.

Under äldre tid var det vanligt, att då någon kom från staden, hade man med sig en bit vitbröd eller bullar. Dessa bullar kallades för kuztgaltar och brödet för hosvörbre (Hapsalsbröd) emedan man kom från staden Hapsal.

Kom man från marknaderna kallades det för ladabre.

Sådana barn, som voro mycket ivriga att springa den som hemvändande till mötes kallades för lekoratskadiv. av de övriga barnen.

Vanligen var det bara barnen,
som fingo en lulle per. man.
Det var endast, då man fört
bort ett roin eller en ock,
som äldre personer fingo
något.

ULMA 8724. Fr. Isberg. 1935

ESTL. NUCKO

Frgl. M 82

II. Bordsseder.

18. Beteckning för bordsbön.

b~~o~~sben (bordsbön)

l~~a~~sate b~~o~~d~~e~~ (läsa till bordet)

l~~a~~sab~~o~~sben~~a~~ (läsa bordsbönen)

I slutet på 1800-talet, 1870-80-talen

då de svenska missionärerna

kommo ut till Nuskö och Åstads

kommo där en stor religiös väckelse,

började man ganska flitigt

läsa bordsbön i hemmen. Tidigare

lär denna sed ej varit så allmän.

Bordsbönen lästes då högt av

husbonden sjölv. Något senare

var det barnen, som fingo läsa

den.

Den vanliga bordstönen lydde:
 I gesonam go vi till bords
 äta dricka på gudsord,
 Oss till ära gud till gagn i
 Jesu namn amen.

Ovan uppstucknade bordsböner
 förde följ ofta min farner
 läsa. Som av tötten frömyr
 är det en blandning av rikssvenska
 och dialekt.

Bordsbönen lästes öven tyst,
 så hela familjen var samlat
 till bordet, knöpte man händerna
 till-sammans och stod en stund
 varpå man satte sig.

Ofta rörde det till, att man
 redan man satt sig en tag
 knöpte händerna till-sammans.

19.

Att maten vid kvord-måltiderna skulle ha varit framställt på andra platser än på bordet hade sagesmännen ej bekant.

Under äldre tid var man mycket noggrann med, att karlarna skulle taga ov sig kvordbordet under måltiden, och att kvinnorna skulle ha kvordduken (hurducken) kring kvordet. Man brukade säga, att det skulle vara synd för en karl att äta med mössan eller katten på ask och att det var synd för en kvinna att äta bak kvord.

Det enda, som kvinnfolket hade
 lov att att göra med hand-
 duken, var, att de fingo skjuta
 den lite bakåt.

På denna ^{mans-}personer, som äta med
 mössan på, brukade man
 kalla för judar, Ex. no @
 ket 2 udy no, han 2 tor ma
 m2tsa opa.

(nog är det juden nog, han äter
 med mössan på).

Man brukade även säga, att
 Gud inte välsignade maten,
 då man åt med mössan
 på.

Så man åt ute i skogen ut
 medförd matväsk behöll man
 huvud bonorden på, om man inte var religiös

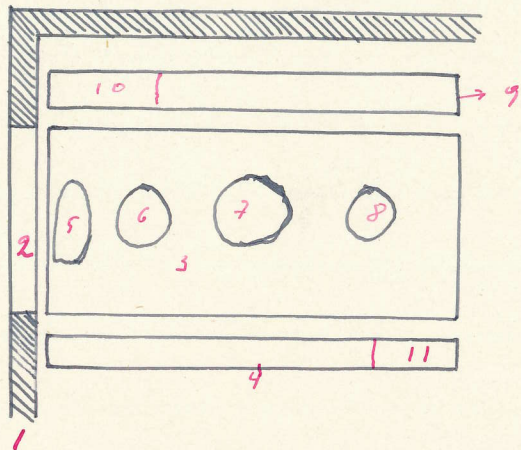
20.

Rid matbordet brukade var
 och en ha sin bestämda plats.
 Matbordet stod vanligen i ett
 hörn av rummet med ena
 ändan mot fönstret, Husbondens
 plats var då i regel längst
 uppe i hörnet, de övriga per-
 sonerna sutte här det passade.
 I närheten av husmoderns
 satt vanligen yngsta barnet,
 så länge det var litet och
 behövde hjälp vid matbordet
 med ätandet, t.ex. man fick
 skola potatis åt det.

ULMA 8724. Fr. Isberg. 1935

ESTL. NUCKO

Frgl. M 82

plan av bordet i stugs hörnet
(2ta båd e stumurka)

- 1 vāgʒ (vāgen)
- 2 bōfēnds frustre (bordsands / fōustret)
- 3 bōdʒ
- 4 frā bāyken
- 5 brē (brēdets plats)
- 6 græt fātʒ (grit fēt skilens plats)
- 7 mōrk bēta (mjilke bētas - " "
- 8 græt fātʒ
- 9 bākō bāyken balebords - bāken ? (28)
10. bāns frāken (husbōndens plats)
11. bāndos mō frāken (husmōdens plats)

Vid bordet sutto alla personer och
äto. Bland externa lär det ha
varit brukligt, att barn fingo
stå vid bordet och äta tills de
blevo 13-14 år gamla.

39

2).

Sedan gammalt o har det varit
brukligt, att varje medlem av
familjen hade sin egen sked.
Under äldre tid voro alla mat-
skedar av trä, men i början
av 1900-tallet började man
använda matskedar av bleck
eller aluminium.

Sådan mat, som äts med
sked, kallas för (sp^on f^ed^a),
emedan skeden heter sp^on,
på Nords.

Landsmålsarkivet Uppsala. 8724
Fr. Isberg 1935. KLOTTORP
NUCKÖ, ESTL.

[Oklamt ord i
ext. nr!]

Den mat, som äts med sked
^{ätes från}
 serverades i stora trä-skålar eller
 tek. mjölk; mjölk bytta. Denna
 stod mitt på bordet och hela
 familjen fick taga med sin sked
 ut den. Då man tog mjölk eller
 soppa på detta sätt med skeden
 ut en sådan skål, skulle man
 taga inman för den kant, som
 var närmast en. Sen tid, då
 man inte använde skeden, fick
 den stå med skaft ändan mot
 bordet och huvudet på skälkanten.
 När man var mätt och gick
 bort från bordet, fick man
 inte tända skeden än stå på
 detta sätt, utan då skulle
 den läggas på ~~gola~~ bordet.

Landsmålsarkivet Uppsala. 8724
 Fr. Isberg 1935. KLÖTTORP
 NUCKÖ, ESTL.

ULMA 8724. Fr. Isberg. 1935

ESTL. NUCKÖ

Frgl. M 82

Om någon ung pojke tömnade skeden åt stå vid skålen på bordet, då han gick bort, brukade man säga till konson, att han en gång skulle tömma bruden vid altaret i kyrkan, då han skulle bli vigd. Man uttryckte sig på Nuckomål på följande sätt: No mo tük azn gong gram terna ver altay torda bror vrd no. (no må du en gång tömma din (bruden) vid altaret då du blir vigd no).

Benämning på de olika ^{fater} skålen.
 valys fater (välling skålen) rymmer 2-4 stop
 valys dsken (vällings lisen) 1. stop.

ULMA 8724. Fr. Isberg. 1935
 ESTL. NUCKO
 Frgl. M 82

Landsmålsarkivet Uppsala. 8724
 Fr. Isberg 1935. KLOTTORP
 NUCKO, ESTL.

tofolfatz (^{fat}potatis skålen) Rymmer
3-4 liter.

grætfatz (gröt skålen) Rymmer 2-3 liter

katfatz (kall (fatet) skålen)

frsk drskn (fisk skålen)

loka drskn (sås (lake) skålen)

trafatz (trä skålen) . ett stort
svart ^{fat}skål av trä.

stærnfatz (sten skålen) skål
av brändlera.

mörk-kapan (mjölk kappen) En
kappe av trä, som rymde 2-3 liter

drskkapan (driks kappen)

Något större än mjölk kappen.

Efter slutad måltid lade man

skederna till en hög ~~framför~~ mitt
~~sig~~ på bordet ~~och~~, varpå hus-
modern förde dem ut i köket

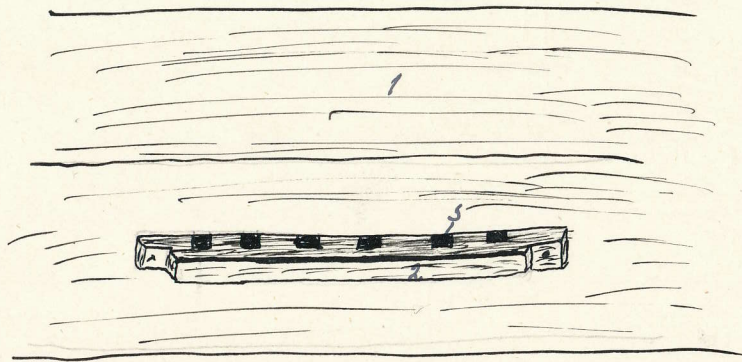
och trättade dem rena, de rena
skedarna förvarades sedan i
sponkoge, en trä som var
för sedd - med så stora hål att
skedskäften gingo i dem, och var
uppspikad antingen på stugväggen
eller köksväggen.

Skedar och skålar ringjordes van-
ligen av kvinnfolket; att den
åttause själv skulle ha rengjort
dem kunde sagesmönnen inte till.

I de nulevande äldsta personernas
barndom lär det inte någonstans
i Klättarp ha funnits gafflar
eller ~~st~~ bardsknivar, utom
när och en hade en kniv, som
hon bar i fickan och använde
under måltiden. Gafflar användes ^{den} i dag som en föllan

Landsmålsarkivet Uppsala. 8724
Fr. Isberg 1935. KLOTTORP
NUCKÖ, ESTL.

ULMA 8724. Fr. Isberg. 1935
ESTL. NUCKÖ
Frgl. M 82

sponhog.

- 1 vägg stockarna
- 2 sponhog 2
- 3 sponhögsgätarna se bil
i vilka sked skaften stickas.
Skedarna stöda ^{hänger} med huvuden
uppåt.

Landsmålsarkivet Uppsala. 8724
Fr. Isberg 1935. KLOTTORP
NUCKÖ, ESTL.

22.

Det kokta kättet nämntes på
 bordet i ett stort stskäl. Sedan det
 svalnat lite delade husbonden
 det till så många delar, som det
 fanns personer på gården. Man
 d₂ (t|k d₂). (delade kättet)
 När delarna varo färdiga fick
 var och en själv toga sin del bort,
 så än dens ^{del} (som delade kättet,
 blev kvar på bordet, detta där-
 för, än han skulle göra alla
 delar lika stora.

~~Det~~ Det var enbart på julmorgonen,
 som man fick odelat kätt.

23.

Bord med mysket med på, kallas
 för fullkosta (fullasta bord).

25.

Färdana personer, som brukade söka ut klimpas ur klimpsoffa och vall, kallade man för krimp-saksare. De ansågos som snåla.

Den, som spillde mycket mat på bordet, så han åt med skederna ur skålen, kallades för stränggägarar (stränggörare).

Den, som hade mycket bröden ät äta, för att njuta på de bästa bitarna innan de togo slut, kallades för kapran. Man brukade säga att han kapra maten i sig. eller kola kaprado (vad kolar du)

Den, som pratade mycket under måltiden, kallades för klapparsökn.

Efter måltiden skulle man knöpps händerna till sammans och säga tak ges (tack gud)

26. Beteckning för vila efter dagens måltider.

kuzlast₂ (vilotid) Allmänt uttryck.

moris kuzlast₂n (morgon vilotid)

Vilotiden efter frukosten.

benma kallas även för moris-vodskuzlast₂n.

mzdaskuzlast₂n (middagsvilotiden) Vilotiden efter middagen

kuzlastbakrt eta (vila efter maten)

ULMA 8724. Fr. Isberg. 1935
ESTL. NUCKO
Fröjl. M 82

Middagsvilan var omkring en och en halv timme och vilotiden efter frukosten d. a. en timme.

Geriga husbönder töra ha lagt sig till vila efter maten med den ena fotens hjälp på den andra fotens tå, varvid de låga själva på rygg. När de sedan slumrade till föll den ena foten också ner till marken, var på de vaknade. När detta upp-
repets några gånger, stego de upp och gingo på arbete.

Så man räfsade hö, var middags-vilan alltid kort, Man brukade säga, att man skulle ligga så länge tills munnen började rinna vatten (munnen barzara va t. n.)

27.

29

Om det kom frömmare på
besök, då man åt, skulle
man hälsa, g_es d_ek_i br_e
ut. (gud äka brödet ut)

I de flesta fall brukade man
vid sådana tillfällen säga god-
middag eller morgon g_@a n m₂d_ar
el. ~~m~~ g_@a n m o r r.